

STD. : 10 સંસ્કૃત

PAPER-1

SECTION - A

- સૂચનાઓ : (1) આ પશ્ચપત્રમાં પાંચ વિભાગો છે.
 (2) પ્રશ્નોના ક્રમાંક 1 થી 61 છે.
 (3) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક આપેલા છે.
 (4) પ્રશ્નોની જમણી બાજુના અંક તેના ગુણ દર્શાવે છે.
 (5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો. પ્રશ્નોના જવાબ ક્રમાંક લખવા.

- અધોદત્તસ્ય ગદ્યખંડસ્ય માતૃભાષાયામ્ અનુવાદં કુરુત ।
 (કોઽપિ એકઃ) (04)

- નીચે આપેલા ગદ્યખંડનો ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદ કરો.
 (કોઈપણ એક)

- (1) અથ તયોઃ નિશ્ચયં જ્ઞાત્વા અનાગતવિધાતા નિષ્ક્રાન્તઃ સહ પરિજનેન । દ્વૌ ઇમો તત્રૈવ જલાશયે સ્થિતૌ । અપરેદ્યુઃ ધીવરૈઃ આગત્ય જલાશયે જાલં ક્ષિપ્તમ્ । જાલેન બદ્ધઃ પ્રત્યુત્પન્નમતિ મૃતવદ્ આત્મનં સંદર્શ્ય સ્થિતઃ । તતો જાલાદ્ અપસારિતઃ । યથાશક્તિ ઉત્પ્લુત્ય ગમ્भीરં નીરં પ્રવિષ્ટઃ । યદ્ભવિષ્યઃ ધીવરૈઃ પ્રાપ્તઃ વ્યાપાદિતઃ ચ । અતઃ એવૌક્તમ્ -

અનાગતવિધાતા ચ પ્રત્યુત્પન્નમતિસ્તથા ।

દ્વાવેતૌ સુખમેધેતે યદ્ભવિષ્યો વિનશ્યતિ ॥

અથવા

- (2) સમાજેષુ સમાશેષુ સમવાયેષુ ચાસ્યતામ્ ઇત્યુક્તે નૈવ કૃશાઃ કૃશૈઃ સહાસતે, ન પાડળવઃ પાણ્ડુભિઃ । યેષામેવ કિશ્વિદર્થકૃતમાન્તર્યં તૈરેવ સહાસતે । અર્થાત્ સામાજિકે વ્યવહારે ભોજનાર્થં નિમન્ત્રિતાઃ જનાઃ આકારતઃ પ્રકારતઃ ભિન્નાઃ ભિન્નાઃ ભવન્તિ । પરન્તુ યદા તેષાં ભોજનવિધૌ પ્રવૃત્તિઃ ભવતિ, તદા તે સ્વકીયમ્ આન્તરિકં સમાનત્વં પશ્યન્તઃ પરસ્પરં નિકટાસનાઃ ભવન્તિ ।

- અધોદત્તાનાં સંસ્કૃત પ્રશ્નાનામ્ સંસ્કૃતભાષાયામ્ ઉત્તરાણિ લિખત ।
 (કયોરપિ દ્વયોઃ) (2)

- નીચે આપેલા સંસ્કૃત પ્રશ્નોના ઉત્તર સંસ્કૃતમાં લખો. (કોઈપણ બે)

- (3) ભોજસ્ય કીર્તિ કેન આસીત્ ?
 (ક) ભોજવ્યાકરણેન (ખ) દયાભાવેન
 (ગ) ન્યાયેન (ઘ) ભોજસાહિત્યેન
 (4) વયં સર્વે માનવાઃ કીદૃશાઃ ઇવ સ્મઃ ?
 (ક) જલમ્ (ખ) નદી ઇવ
 (ગ) વિઘ્નાઇવ (ઘ) કાષ્ઠખણ્ડા ઇવ
 (5) કેન રૂપેણ પદાર્થાઃ પરસ્પરં ભિન્ના પ્રતીયન્તે ?
 (ક) આકારેણ (ખ) સતારૂપેણ
 (ગ) મૂલ્યેન (ઘ) પ્રદેશ રૂપેણ

- અધોદત્તાનાં પ્રશ્નાનામ્ ગુર્જરભાષાયામ્ ઉત્તરાણિ લિખત । (4)
 (કયોરપિ દ્વયોઃ)

- નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ઉત્તર ગુજરાતી ભાષામાં લખો. (કોઈપણ બે)
 (6) અજાણ્યા પુરુષના પુત્રની શી દશા થઈ હતી ?
 (7) વિત્તદાસે કૂટનાથને બીજીવાર પાત્રો શા માટે આપ્યાં ?
 (8) પ્રત્યુત્પન્નમતિએ અન્ય જળાશયમાં જવાનું કેમ માંડી વાળ્યું ?

- અધોદત્તસ્ય વિષયસ્ય ઉપરિ સંક્ષેપેણ ટિપ્પણી લિખત । (2)
 (કસ્યપિ એકસ્ય)

- નીચે આપેલા વિષય પર ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈપણ એક)
 (9) આવર્તપાત નામનું વિઘ્ન સમજાવો.
 (10) કોધની શારીરિક અસરો.

- (11) અધોદત્તં ગદ્યખંડ પઠિત્વા પ્રશ્નાનામ્ ઉત્તરાણિ સંસ્કૃતે લિખત । (4)

- નીચે આપેલા ગદ્યખંડ વાંચીને પ્રશ્નોના ઉત્તર સંસ્કૃતમાં લખો.

તતઃ સ પ્રભૂતં વિચાર્યં વસ્ત્રાન્તે પિનદ્વશાલિઃ દારગ્રહણાય વિવિધાન્ દેશાન્ અભ્રમત્ । એકદા સ કાવેરીતીરપત્તને સમાગતઃ । અત્ર સઃ કૂપે વિરલભૂષણાં કુમારિમેકામ્ અપશ્યત્ । તસ્યાં રૂપસમ્પદાભિભૂતઃ સોઽચિન્તયત્- આકૃષ્ટં મે હૃદયમ્ અસ્યામ્ । તદેતાં પરીક્ષ્ય વિવાહપ્રસ્તાવં કૃત્વા, સત્યામ્ સમ્મતૌ ઉદ્ગ્રામિ । સ તાં નિકષાં સંગત્ય સવિનયમ્ આહ-અસ્તિ તે કૌશલં શાલિપ્રસ્થેન અનેન સમ્પન્નમાહારં માં ભોજયિતુમ્ ?

પ્રશ્નઃ (A) શક્તિકુમારઃ (સઃ) કિમર્થં દેશાન્ અભ્રમત્ ?

(B) સઃ કુત્ર સમાગતઃ ?

(C) કૂપે કીદૃશીમ્ કુમારીકામ્ અપશ્યત્ ?

(D) શક્તિકુમારઃ કિમ્ અચિન્તયત્ ?

SECTION - B

- અધોદત્તં પદ્યખંડસ્ય ગુર્જરભાષાયામ્ અનુવાદં કુરુત । (4)
 (કસ્યપિ એકસ્ય)

- નીચે આપેલા પદ્યખંડનો ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદ કરો.
 (કોઈપણ એક)

- (12) (A) બાલ ઉત્તિષ્ઠ શય્યાતઃ સ્વસ્થવૃત્તં સમાચર ।
 સ્મર જગદ્વિધાતારં તતઃ શુદ્ધં જલં પિબ ॥
 (B) શતં પદાનિ નિષ્ક્રમ્ય શૌચાર્થં ગચ્છ સત્વરમ્ ।
 ફેનિલેન કરૌ કૃત્વા શુદ્ધૌ વ્યાયામમાચર ॥

- (13) ન તાતો ન માતા ન બન્ધુર્ન દાતા
 ન પુત્રો ન પુત્રી ન ભૃત્યો ન ભર્તા ।
 ન જાયા ન વિદ્યા ન વૃત્તિર્મમૈવ
 ગતિસ્ત્વં ગતિસ્ત્વં ત્વમેકા ભવાનિ ।

- અધોદત્તાનાં સંસ્કૃત પ્રશ્નાનાં ઉત્તરાણિ સંસ્કૃતે લિખત । (2)
 (કયોરપિ દ્વયોઃ)

- નીચે આપેલા સંસ્કૃત પ્રશ્નોના ઉત્તર સંસ્કૃતમાં લખો. (કોઈપણ બે)

(14) કસ્ય મૂર્તિઃ પવર્ગરચિતા અસ્તિ ?

- (ક) કૃષ્ણસ્ય (ખ) રામસ્ય
(ગ) શિવસ્ય (ઘ) વિષ્ણોઃ

(15) સન્તઃ કિં કૃત્વા અન્યતરત્ ભજન્તે ?

- (ક) પરીક્ષા (ખ) દૃષ્ટવા
(ગ) અનુભૂય (ઘ) વિચાર્ય

(16) કસ્ય મૃત્યુઃ ધ્રુવઃ ?

- (ક) પદાર્થસ્ય (ખ) જાતસ્ય
(ગ) ઘનસ્ય (ઘ) આત્મનઃ

- અધોદત્તાનાં પ્રશ્નાનાં ઉત્તરાણિ ગુર્જરભાષાયાં લિખિત। (કયોરપિ ત્રયઃ) (4)

- નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ઉત્તર ગુજરાતી ભાષામાં લખો. (કોઈપણ ત્રણ)

- (17) મધ્યમ પ્રકારના લોકો શાથી કાર્યને અધવચ્ચે જ છોડી દે છે ?
(18) કોઈપણ વ્યક્તિ બહુગ્રીહિ કેવી રીતે બની શકે છે ?
(19) ઋષિ બધા શા માટે શી આશા વ્યક્ત કરે છે ?
(20) 'અદ્ભૂતં યુદ્ધમ્' પાઠમાં જટાયુ માટે કયા કયા વિશેષણોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે ?

- શ્લોકપૂર્તિ કરુત। (કયોરપિ દ્વયોઃ) (4)

- શ્લોકપૂર્તિ કરો. (કોઈપણ બે)

- (21) સંગચ્છદ્ધ્વં ઉપાસતે ॥
(22) આપત્સુ રામઃ ભવાઙ્ગનેય ॥
(23) કર્મણ્યે સ્ત્વકર્મણિ ॥

SECTION - C

- અધોદત્તસ્ય નાટ્યચંદ્રસ્ય ગુર્જરભાષાયામ્ / આઙ્ગલભાષાયામ્ અનુવાદં કરુત। (કસ્યાપિ એકસ્ય) (4)

- નીચે આપેલા નાટ્યચંદ્રનો ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદ કરો. (કોઈપણ એક)

(24) ઘટોત્કચઃ - (પ્રવિશ્ય) અયે અયમ્ અત્રભવાન્ ધૃતરાષ્ટ્રઃ ।
અનાર્યશતસ્ય ઉત્પાદયિતા । (ઉપસૃત્ય) પિતામહ ।
અભિવાદયે ઘટોત્ક... । (ઇત્યર્થોક્તે) ન ન, અયમ્
અક્રમઃ । યુધિષ્ઠિરાદયશ્ચ મે ગુરવો ભવન્તમ-
ભિવાદયન્તિ । પશ્ચાત્ ઘટોત્કચોઽહમ્ અભિવાદયે ।

ધૃતરાષ્ટ્રઃ - એહિ એહિ પુત્ર ।

ઘટોત્કચઃ - અહો કલ્યાણ ખલુ અત્રભવાન્ । કલ્યાણાનાં પ્રસૂતિ
પિતામહમાહ ભગવાન્ ચક્રાયુધઃ ।

(25) સુનીતઃ - તૃતીયં કાર્યં કિમસ્તિ, યત્ ઘટનાયાઃ સાક્ષી મનુષ્યઃ
આચરેત્ ?

પુનીતઃ - તૃતીયં કાર્યમ્ અસ્તિ બોધપ્રાપ્તિઃ । મનુષ્યેણ સદૈવ
બોધપ્રાપ્તયે પ્રયત્નઃ કરણીયો ભવતિ । યદા વયં
કસ્યાશ્ચિત્ દુર્ઘટનાયાઃ સાક્ષિણઃ ભવામઃ તદા કર્તવ્યં
સમાચરન્તઃ દુઃખમનુભવન્તઃ તસ્યાઃ દુર્ઘટનાયા કઙ્ચિત્
બોધમપિ પ્રાપ્તુમ્ અર્હામઃ । વિના કારણં દુર્ઘટના ન
ભવતિ । તવ કસ્યિચિત્ જનસ્ય ત્રુટિઃ કારણં ભવતિ । સા
ત્રુટિ જ્ઞાતવ્યા ।

- અધોદત્તસ્ય વાક્યે કઃ વદતિ ઇતિ લિખત। (કયોરપિ દ્વયોઃ) (2)

- નીચેના વાક્યો કોણ બોલે છે તે લખો. (કોઈપણ બે)

અ

બ

- (26) અત્યાદરઃ શઙ્કનીયઃ । - શાણ્ડિલ્યઃ
(27) અહં પૃષ્ઠતઃ પ્રવિશામિ । - શકુનિઃ
(28) જનાર્દનસ્ય પશ્ચિમ સન્દેશઃ । - ચન્દનદાસઃ
- ઘટોત્કચઃ

- અધોદત્તાનાં પ્રશ્નાનાં ઉત્તરાણિ ગુર્જરભાષાયામ્ / આઙ્ગલભાષાયાં લિખિત। (કયોરપિ દ્વયોઃ) (4)

- નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ઉત્તર ગુજરાતી ભાષામાં લખો. (કોઈપણ બે)

- (29) ચાણક્ય કઈ રીતે ચંદનદાસ પ્રત્યે અત્યાદર વ્યક્ત કરે છે ?
(30) પદનનો અર્થ કોણ ક્યારે સમજી શકે છે ?
(31) દુર્ઘટનાના સાક્ષી કોણ કોણ બને છે ?

- અધોદત્તયોઃ વિષયયોઃ ઉપરિ સંક્ષેપેણ ટિપ્પણી લિખત। (કયોરપિ દ્વયોઃ) (4)

- નીચે આપેલા વિષય પર ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈપણ બે)

- (32) અભિમન્યુનું મૃત્યુ થતાં અર્જુને કરેલા વિલાપનું વર્ણન કરો.
(33) પરિવ્રાજકઃ
(34) ચાણક્ય

- કોષ્ટાગતપદાનિ પ્રયુજ્ય વાક્યાનિ રચયત। (કયોરપિ દ્વયોઃ) (2)

- કૌંસમાં આપેલા પદોનો ઉપયોગ કરીને વાક્યો બનાવો. (કોઈપણ બે)

(35) આપણા ત્રણ કર્તવ્યો છે.

(અસ્મદ્ ત્રિ કર્તવ્ય અસ્)

(36) ઘટોત્કચ જર્નાદનનો સંદેશ લાવે છે.

(ઘટોત્કચ જનાર્દન સન્દેશ આ + ની + નય્)

(37) શેઠ તમારું સ્વાગત છે.

(શ્રેષ્ઠિ યુષ્મદ્ સ્વાગત)

SECTION - D

- અધોદત્તાનાં પ્રશ્નાનામ્ ઉત્તરાણિ સૂચનાનુસારેણ લિખત।

- નીચે આપેલા પ્રશ્નોના સૂચના મુજબ ઉત્તર લખો.

(38) 'શૈલઃ' - શબ્દસ્ય સમાનાર્થક શબ્દમ્ અધોદત્તેભ્યઃ વિકલ્પેભ્યઃ
ચિત્વા લિખત। (1)

અદ્રિઃ, શિલાઃ, અંશુઃ

(39) 'ખાદિત' - શબ્દસ્ય વિરુદ્ધાર્થક શબ્દમ્ અધોદત્તેભ્યઃ વિકલ્પેભ્યઃ
ચિત્વા લિખત। (1)

મોચિતઃ, રક્ષિતઃ, ગૃહીતઃ

(40) અધોદત્તેભ્યઃ ક્રિયાપદેભ્યઃ વર્તમાનકાલસ્ય ઉત્તમપુરુષસ્ય
એકવચનસ્ય રૂપં ચિત્વા લિખત। (1)

એધે, એધસે, એધતે

(41) અધોદત્તેભ્યઃ ક્રિયાપદેભ્યઃ સામાન્ય ભવિષ્યકાલસ્ય અન્યપુરુષસ્ય
એકવચનસ્ય રૂપં ચિત્વા લિખત। (1)

કથયિષ્યન્તે, કથયિષ્યતઃ, કથયિષ્યતિ

(42) अधोदत्तेभ्यः क्रियापदेभ्यः आज्ञार्थस्य अन्यपुरुषस्य बहुवचनस्य रूपं चित्वा लिखत। (1)

नृत्यन्तु, नृत्यतु, नृत्यताम्

(43) अधोदत्तेभ्यः क्रियापदेभ्यः विध्यर्थ अन्यपुरुषस्य एकवचनस्य रूपं चित्वा लिखत। (1)

सेवेत, सेवेयाताम्, सेवेरन्

(44) अधोदत्तेभ्यः वाक्येभ्यः 'स्म' प्रयोगयुक्तं शुद्ध वाक्यं चित्वा लिखत। (1)

(क) गङ्गातीरे एकः गुरुः शिष्येण सह वर्तमानः आसीत् स्म।

(ख) गङ्गातीरे एकः गुरुः शिष्येण सह वर्तमानः अस्ति स्म।

(ग) गङ्गातीरे एकः गुरुः शिष्येण सह वर्तमानः अस्मि स्म।

(45) अधोदत्तेभ्यः नामरूपेभ्यः चतुर्थी विभक्ति एकवचनस्य रूपं चित्वा लिखत। (1)

हंसयो, हंसेषु, हंसाय

(46) अधोदत्तेभ्यः नामरूपेभ्यः पञ्चमी विभक्ते एकवचनस्य रूपं चित्वा लिखत। (1)

क्रियाम्, क्रियायाः, क्रिया

(47) उपपद विभक्ते प्रयोगं कृत्वा रिक्तस्थानं पूरयत। (1)

त्वं समं पाठशाला गच्छ। (मित्रैः, मित्रे, मित्रेभ्यः)

(48) प्रकौष्ठात् युक्तं संख्यापदं चित्वा रिक्तस्थानं पूरयत। (1)

सिद्धहेमव्याकरणे अध्यायाः सन्ति। (अष्टः, अष्टाभिः, अष्टासु)

(49) रेखांकित पदस्य कृदन्त प्रकारं विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत। (1)

लोकोतराणां चेतांसि कः नु विज्ञातुम् अर्हति ?

(हेत्वर्थकृदन्तम्, सम्बन्धकभूतकृदन्तम्, कर्माणिभूतकृदन्तम्)

(50) अधोदत्तस्यः सन्धिविच्छेदं दत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत। (1)

अपवर्गप्रदास्तु

(अपवर्गप्रदः + अस्तु, अपवर्गप्रदा + अस्तु, अपवर्गप्रदा + तु)

(51) अधोदत्तस्यः सन्धियुक्तं पदं दत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत। (1)

अर्जुनः अपि

(अर्जुनापि, अर्जुनेऽपि, अर्जुनोऽपि)

● अधोदत्तयोः सामासिकपदयोः समास प्रकारौ दत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत। (2)

(52) गुरुवचनम् (षष्ठी तत्पुरुष, समाहारद्वन्द्व, बहुव्रीहि)

(53) धवलकेशः (इतरेतर द्वन्द्व, बहुव्रीहि, कर्मधारय)

SECTION - E

● (54) अधोदत्तानि वाक्यानि कथानकक्रमानुसारेण स्थापयत। (4)

● नीचे आपेला वाक्यो कथानक क्रमानुसार गोठवो.

(1) अस्य सरोवरस्य जलमपि एतस्मादेव कारणात् सगरमस्ति।

(2) अत्रत्यं जलं पीत्वा पीत्वा मदीया एषा स्थितिः सञ्जाता।

(3) तत्र विविधानि शास्त्राणि प्रयुक्तानि।

(4) विगतेषु कतिपयेषु मासेषु बहूनां देशानां परस्परं युद्धम् अभवत्।

● (55) अधोदत्तं गद्यखण्डं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृते लिखत। (4)

● नीचे आपेला गद्यखण्डं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तर संस्कृतभाषां लभो.

संस्कृत साहित्ये कालिदासः श्रेष्ठः कविः अस्ति। देव्याः प्रसादेन सः पण्डितः अभवत् इति कथा अस्ति। तस्मात् एव तस्य कालिदासः इतिनाम इति केचन वदन्ति। कालिदासः 'रघुवंशम्', 'कुमारसम्भवम्', 'मेघदूतम्' इति उत्तम काव्यानि रचितवान्। कालिदासः 'ऋतुसंहार', नामकं खण्डकाव्यं तथा 'मालविकाग्निमित्रम्', 'अभिज्ञानशाकुन्तलम्', 'विक्रोर्वशीयम्' च इति त्रीणि नाटकानि अपि रचितवान्।

प्रश्नाः (1) संस्कृत साहित्ये कः श्रेष्ठः कविः अस्ति ?

(2) कस्याः प्रसादेन सः पण्डितः अभवत् ?

(3) कालिदासः कानि उत्तमकाव्यानि रचितवान् ?

(4) कालिदासः कति नाटकानि रचितवान् ? कानि च तानि ?

● कर्ता - कृतिनां योग्य मेलनं कुरुत। (कोऽपि द्वयोः) (2)

● कर्ता साथे योग्य कृति जोडो. (कोईपक्ष दो)

'अ'

'ब'

(56) दण्डी

(1) मृच्छकटिकम्

(57) शूद्रकः

(2) दशकुमारचरितम्

(58) पं. विष्णु शर्मा

(3) मालविकाग्निमित्रम्

(4) पञ्चतन्त्रम्

● रेखांकितानि पदानि शुद्धानि कृत्वा गद्यखण्डं पुनः लिखत। (3)
(कान्यऽपि त्रीणि)

● रेखांकित पदोने शुद्ध करी गद्यखण्ड करीथी लभो. (कोईपक्ष त्रय)

(59) ते ते पदार्थाः यदा क्रियायाम् प्रयुक्ताः भवन्ति, तदा अस्य प्रतीतिः भवति। अस्य सिद्धान्तस्य उपदेशः द्वाविंशतिशतवर्षेभ्यः पूर्वं आचार्येण पतञ्जलिना स्वकीये व्याकरणमहाभाष्ये कृतः।

● अधोदत्तस्य श्लोकस्य गुर्जरभाषायाम् अनुवादं कृत्वा अर्थविस्तारं कुरुत। (कोऽपि एकः) (3)

● आपेल श्लोकोनो अनुवाद करी तेनो अर्थविस्तार करो.
(कोईपक्ष एक)

(60) भगवन् किमुपादेयं गुरुवचनम्, हेमयपि च किमकार्यम्।

को गुरुरधिगततत्त्वः, शिष्यहितायोद्यतः सततम्॥

(61) यथा नयति कैलासं नगं गानसरस्वती।

तथा नयति कैलासं न गङ्गा न सरस्वती॥
